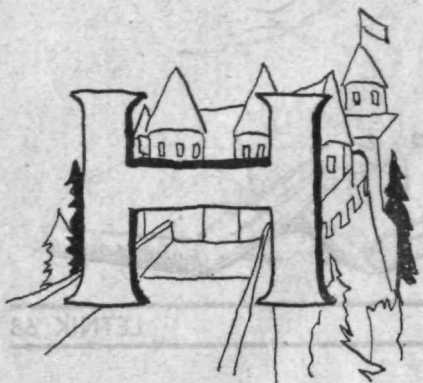

Tonca iz lonca.

Nenavadna zgodba iz starih časov.

2.

o, zdaj je Tonca na konju, čeprav ga nima. Rešen je, sam se je rešil. Gozdulja naj se le obriše pod nosom, ne dobi ga več v svoje krempljaste roke, ne! Samo kam naj se obrne in kam naj gre? Po stezi? Seveda, po stezi. O, le da bi ne srečal Gozdulje! Nji bi že ušel in se skrnil v grmovje, a Črnin bi ga zavohal in ga zgrabil kakor zajca in ji ga prinesel. Ne, po uhojeni stezi, ki pelje proti vasi, zdaj ne kaže iti. Po oni drugi pojde, ki pelje v gozd. Ko zaide sonce in bo že mrak, se po ovinkih vrne domov. Kje je bil, ga bosta vprašala mama in očka in vse

jima pove po resnici. Nič ne bosta huda nanj, še vesela bosta. Na Gozduljo pa bosta huda, ker je natresla medenk pa še njega odnesla. Nikdar več ne bo smela mimo njihove hiše. Prav je, da ne bo smela. Če bi smela, bi gotovo pazila, da dobi njega samega doma. Stekleničici bo pogrešila in pride nadenj, da ju mora vrniti, ker drug ni bil v koči, da bi ju vzela. Da naščuva Črnina nanj, bo grozila. In moral bi stekleničici vrniti. Kako naj pride potem v grad, da bi ga nihče ne videl?

In Tonca je sklenil, da ne pojde domov, tudi po ovinkih ne. Prost je in v grad mora priti, da se bo postavljaj, ko se vrne.

Krenil je na stezo, ki je peljala v gozd. Po stezi je skakal rumenokljuni kos in iskal hrane. Vsakotoliko je postal, pobrskal in zvedavo pogledal, kaj bi bilo dobrega, ter kavsnil po črvu ali hrošču. Tonca je vedel, da se ptiči človeka boje in da pred njim zletijo. Samo če bi imel sol in bi jo dal ptiču na rep, bi ga lahko ujel. Tako je slišal doma, poskušal pa ni.

»Ta kos je pa kaj priljuden, nič se me ne boji!« je pomislil Tonca, ko je prišel do črnega ptiča, ki je nemoteno dalje stikal za hrano.

Tonca je obstal in gledal.

»Kaj, če bi ga ujel?«

Sklonil se je. Kos je veselo brskal, Toncu je utripalo srce. Previdno in počasi je z obeh strani približeval roki kosu in se čudil, da ga ni še opazil in zletel.

»Zdaj bo moj!«

In res ga je imel že v rokah. Kos je po svoje vzkriknil in klical na pomoč. Po grmovju so vsi ptiči oživeli in prestrašeno prileteli gledat, kaj je. Nič niso videli drugega kakor kosa v zraku, ki ne more nikamor. Samica, ki je priletela z gnezda, se je zagnala prav v Tonca in obsedela na roki poleg ujetega samca in ga skušala rešiti, čivkajoč na vse pretege z njim vred.

Tonca je prvi trenutek kar strmел in zijał, potem pa se mu je posvetilo.

»Revček, nič se ne boj, saj te izpustim. Vidiš, samo pobožam te, potem pa boš zopet lahko mirno iskal črvov in hroščev,« je tolažil samca,

ker samica je ob prvi njegovi besedi odletela. »Pozabil sem, veš, da sem neviden, ker sem kanil na roko kapljico iz Gozduljine male stekleničice. Dobro, da si mi prišel na pot in sem te ujel! Zdaj vem, da me nihče ne vidi. Tudi Gozdulja bi me ne mogla videti in Črnin gotovo tudi ne, ko me še ti ne vidiš, ki te imam v rokah. Zdaj se nič več ne bojim, zato se tudi tebi ni treba bati. Tako, le

zleti in bodi vesel kakor bom jaz, ki grem zdaj lahko, kamor hočem . . .«

Tako je govoril Tonca in izpustil kosa, ki je veselo odletel v bližnji grm, kjer sta s samico še nekaj časa opozarjala na nevidno nevarnost, potem pa utihnila in v gozdu je bilo med ptiči konec vznemirjenja.

Tonca je šel po stezi. Tam, kjer so bili posekali gozd, je rastle na desni in levi malinje. Lepo rdeče maline so tako prijetno dišale in se ponujale nevidnemu junačku, naj vendar seže po njih. In jih je začel mimogrede trgati in jesti. Dobre so bile, skoraj boljše ko medenke. Za spremembo si je privoščil tudi jagod in še borovnic. Kar prav je bilo, da ga je vodila steza čez poseko med malinjem. Najedel se je, povečerjal je, zakaj sonce se je že nagibalo za gore. Dolge sence je videl pred seboj in med njimi zadnjo svetlobo, ki je še prodirala v gozd. Tu je bila okrogla, kakor veliki zlatniki, tam mrežasta, spet drugod kakor bi peljala zlata steza med tihimi debli preko rahlega mahu v sama nebesa.

Ko se je vzbudila Toncu ob svetlobnih kolobarčkih misel na zlatnike, o katerih je slišal doma govoriti kakor o največji sreči, je sklenil poskusiti tudi z drugo stekleničico, ali res uresniči vse, kar bi želel. Če bi se kolobarčki spremenili v prave zlatnike, bi jih pobral in imel srečo.

Ko bi se vrnil domov, bi zlatnike dal očku in očka bi bil vesel. Tudi mama bi bila vesela. To bi gledala! Takega bogastva pa še ni bilo pri hiši, bi rekla. In Tonca bi se tudi smehljal in bi rekel, da jima prinese take sreče, ki ji pravita bogastvo, lahko toliko, da napolnita z njo skrinjo. In bi šel pod medenko, ko bi sijalo sonce skozi vejevje in listje, in vse kolobarčke bi spremenil v zlatnike. Ali bi jih mama pobirala rajši ko medenke? Če so tako sladki in dobri, bi jih Tonca še zdaj jedel, čeprav po malinah ni kar nič več lačen . . .

Segel je po večjo stekleničico, jo odprl in skrbno kanil tri drobcene kapljice na tri kolobarčke. Ko je mašil stekleničico in jo spravljal, je gledal obenem na kolobarčke. Nič se niso spremenili. Prav tako lepo rumeni so bili kakor prej. Skoraj je dvomil, da bi se bili spremenili v zlatnike. Sklonil se je in pobral vse tri.

Taki da so zlatniki? Trdi so. Gotovo niso še zreli. Pa saj tudi mendenke niso vse mehke, dobre so pa le. Mehke izbira samo mama, ki nima tako trdnih zob. Kaj, če bi enega poskusil? Strupeni nemara niso. Če bi bili strupeni, bi doma ne govorili tako spoštljivo o njih in bi si jih ne želeli. Kako so ga svarili pred mušnicami, ki so strupene. Če bi jih jedel, so rekli, bi umrl. Pred zlatniki ga pa niso svarili...

Tonca ni več premišljal, zlatnik je dal v usta, da zasadi vanj svoje zobke. Res je to storil, a zobki so zaškrtali ob zlatniku, da ga je pri priči vrgel iz ust in se skremžil.

»Nak, zlatniki pa niso dobri! Le kako, da si jih mama in očka tako želita? Nemara jih pa ljudje ne jedo in jih rabijo za kaj drugega? Spravim jih, da napravim z njimi komu še veselje, ko jih sam ne morem jesti in ne vem, kaj naj bi počel z njimi,« je glasno modroval, pobral zlatnik, ki ga je bil vrgel iz ust, in potem vse tri spustil v žepek. Zažvenketali so, kakor bi se veselo pozdravili in bili zadovoljni, da so spet skupaj in lepo skriti.

»Dobri niso, glas pa imajo prijeten!« je ugotovil Tonca in je vtaknil roko v žep in ga je tresel, da so zlatniki kar naprej žvenketali. Tako si je delal kratek čas, poslušal žvenketanje in ugibal, kaj naj pomeni.

»Res, rad bi vedel, kaj po svoje govorijo!« je želel in da bi bolje slišal, je pobežal z desnim kazalcem v desno uho, nato pa spet tresel žep. Prst je bil nemara še moker od čarovne tekočine, pa je poostril Toncu sluh, da je vse bolj tenko slišal in razumel skrivnost zlatnikov.

— Zlat, zlat, zlat,
kdor nas ima, je bogat!

— Denar, denar,
je sveta vladar!

— Hi, hi,
a denarja se drži kri!

Kar sta povedala prva dva, je Tonca razveselilo, ob besedi tretjega se je pa zgrozil in je že mislil vreči vse tri zlatnike v grmovje, a jih je le obdržal, ko je pogledal in videl, da njegovi niso krvavi.

Tako je Tonca šel in šel in poslušal zlatnike, ki so mu tudi peli, koliko dobrega lahko napravi z njimi, kdor ni trdega srca in jih prav obrne. Zase lahko z njimi skrbi in si nakupi vsega, kar potrebuje, še bolj pa stori, če pomaga bližnjemu, ko ga vidi v potrebi. Tako delo je dobro delo in sam Bog ga zapiše z zlatimi črkami v knjigo življenja, ki jo bo bral ob sodnem dnevu.

Tonca je sklenil, da ne bo trdega srca in da bo vsakemu pomagal, če bo le mogel. Zakaj bi pa ne pomagal in ne koristil bližnjemu, če je v nesreči? Če se mu godi tako slabo, kot se je godilo njemu samemu, ko sta ga pestila grda Gozduja in še grši in zlobnejši Črnin? Res, prav vsakemu bo pomagal, kadar se mu bo nudila prilika.

once je zašlo in v gozdu je bilo vedno bolj temno. Ptički so obmolknili; vse bi bilo tiho, tako grozno tiho, da bi Tonca skoprnel, če bi se ne vzel od ne- kod večerni veter, ki je razgibal vrhove dreves. Drevesa so prej molčala, zdaj pa so zašumela, ka- kor bi jih bil veter spomnil, da morajo hvaliti Boga, ki prižiga na nebu svetle zvezde in pošilja med nje luno, da se smeji zemlji, ko jo noč objame in za- ziblje v sladko spanje in prijetne sanje.

Tonca je hodil in hodil, in ko ga je pot utrudila, je obstal pod staro smreko in sedel.

»Nič več ne pojdem nocoj naprej. Tu je mah, na mehko ležem in zaspim kakor doma v postelji. Ko se zdani in bo spet svetlo, se zbudijo ptički in bodo peli. Gotovo ne bom tako trdno spal, da bi jih ne slišal. Takrat vstanem in potem pojdem, dokler ne pridem iz gozda v grad.«

Tako je pomislil Tonca in res legel.

»Mama me doma pokriža, ko me spravi v posteljo,« se je spomnil. In se je sam pokrižal.

»Tonca, zdaj pa lepo zaspil!« si je ukazal z materino besedo, ki jo je vsak večer ponavljala, ko je odhajala od njegove posteljice.

Zaprl je oči in začel globoko dihati, kakor je doma hotel prepričati mater, da spi. Toliko časa je tako dihal, da je pozabil, kje je, in resno zaspal. Pa ni spal mirno. Obračal se je in ječal.

»Ne, ne!...« se je branil v sanjah. Ali se je upiral hudobi, ki ni pozabila nanj, ali ni maral z Gozduljo in Črninom, ki bi ga rada spravi- vila spet v črno koč, ali je tako prosil očeta in mater, da bi ga ne tepla, ker ni ostal doma?

»Oho, oho!« se je tedaj oglasilo v stari smreki, kakor bi se kdo ne- znansko začudil, da sliši človeški glas, a nikogar ne vidi.

»Te ujem, te ujem!« je rezko zaklicalo nekod iz gozda in ponav- ljalo grožnjo vedno bliže in bliže.

Za trenutek se nihče več ne čudi in nihče več ne grozi.

Tonca se več ne obrača in tudi ječi ne. Ubrani se je hudobe, Goz- dulje in Črnina in oče in mati sta mu prizanesla.

»Oho, oho!...«

Ali komu ni prav, da Tonca mirno spi? Mar ni komu prav, da se je otesel hudobe in Gozdulje in Črnina in da šiba ni zapela?

Da more biti kdo tak!

»Te ujem!... Te ujem!... Te ujem!...«

Nič več ni grozilo od daleč, nič več se ni bližalo, v smreki se je oglasilo tako ostro in zategnjeno, da bi moral gluhi slišati, če bi ležal namesto Tonca v mehkem mahu.

Tonca ni bil gluhi.

Ob prvi grožnji se je zbudil, pogledal v smreko, videl v njej dva čudna ognja, planil pokonci in jo ob drugi in tretji grožnji že ubiral izpod drevesa groze, kar so ga nesle noge.

»Te ujem, te ujem!« je klicalo za njim, a s smreke se ni zganilo.

»Samo grozi,« je pomislil Tonca in se oddahnil, a da bi ugibal, kdo ga straši, ni utegnil, zakaj obstal je kakor odrevenel in strmel v novo grozo.

Iz teme je prišel v prečudno svetlobo. Pred seboj ob strani je za- gledal bele pečine in med njimi je bilo tako svetlo, kakor bi gorelo iz neznanskega brezna.

»Pekel?« se je strahoma vprašal in trepetajoč čakal, kdaj se iz globeli med pošastnimi skalami prikažejo hudobe in plagnejo po njem ter ga odnesejo v grozni ogenj, kjer bo moral trpeti za tistih pet grehov...

Luna, ki je prav takrat prišla tako visoko, da je obsvetila čeri in globel in jo napolnila s svojim skrivnostnim sojem, se je hudomušno smehljala in čakala, kaj napravi Tonca.

Tonca ni videl, kako se mu luna smeje, samo v prečudno svetlo globel med skalami je gledal in bil ves kakor uročen, da mu ni prišlo niti na misel, da bi poskusil bežati.

»Joj!« je tedaj dahnil in neznanski strah ga je vrgel na kolena in je sklenil roke, da bi še zadnji trenutek skesan prosil Boga milosti.

Tri, štiri sence je zagledal v goreči globeli, ko da jih je bruhtil pekeli iz svojega dna. Grozne so bile, v rokah so imele vile, votlo je odmeval njih glas in krohotale so se.

»Joj, joj, z vilami gredo pome! Hudobe me vidijo, čeprav sem se omočil s tistimi kapljicami... Neviden sem samo za ljudi in živali... Proti meni so zavili!... Z vilami me kar od tu vržejo v peklenko brezno... Joj, joj!...«

Samo mislil je tako Tonca, govoriti si ni upal. V zadnjem trenutku se je pa le toliko opogumil, da je omahnil pod nizek grm in tam koprnel in čakal bridkega konca.

Sence so se bližale.

Tonca v svojem groznem strahu ni slišal, da so obute.

»Nič ne bo nocoj! Ta neumna luna preveč sveti!«

»Preden pridemo do gradu, bo že za goro, nič se ne jezi!«

»Če ne bomo mogli nocoj v grad, si pa vse lepo ogledamo in pripravimo za drugič, ko bo pripravnejša noč.«

»Glavar ne bo zadovoljen!

»Če se njemu že tolikokrat ni posrečilo, kako naj se nam, ki nismo tako zviti kakor on?«

»Da je le tudi mi ne izkupimo! Roke ne bi maral pestovati kakor glavar, ki ne more že tri tedne z njo ganiti. Hudó so ga usekali!«

»Pa mu ni nič mar. Za očeta bi si dal odsekati obe roki, samo da bi ga rešil.«

Tako so govorile sence, ki niso bile sence, mimo grma, pod katerim je koprnel

Tonca. Ob njihovih besedah je sklepal, da niso hudobe. Videl je, da tudi vil niso imeli v rokah. Bili so ljudje in gorjače so imeli.

»Hvala Bogu!« je po dolgem spet glasno spregovoril in gledal za čudnimi možmi, ki so izginili v gozd.

In potem se ni več bal. Spet je pogledal med skale. Še je bilo v globeli med njimi vse čudno svetlo, kakor bi bilo polno žerjavice, a Tonca je zdaj vedel, da ni pekel, da le luna tako sveti. Prej je videl pekel, ker se je bal. Ali mu ni nekoč rekla mama, da ima strah velike oči? In ko jo je vprašal, kakó velike, mu je povedala, da vidi, kdor se boji, tudi take stvari, ki jih ni. In takrat mu je tudi povedala, kakšen je strah. V sredi je votel, okoli kraja ga pa nič ni! Če bi ne bil vsega pozabil, bi se v gozdu ne bil bal. Zdaj se ne bo več.

»Na grad gredo,« se je nato spomnil črnih mož. »Škoda, da se nisem oglasil in jih prosil, naj me vzamejo s seboj! Že nocoj bi bil med grajskimi, jutri pa bi se lahko vrnil domov in povedal, kod sem hodil in kaj sem videl. Pa saj pojdejo še drugič, ko ne bo lune! Takrat pojdem gotovo z njimi! Ali pa z glavarjem. O, glavarja moram poiskati! Revež je, roka ga boli. Ali so mu jo hoteli na gradu z mečem odseči? Da so tako hudobni ljudje? Vse mi bo povedal, ko ga najdem. Daleč ne bo. Oni možje so prišli tam doli izpod skal. Pod skalami imajo hišo. Zdaj se nič več ne bojim, kar grem!«

In Tonca je šel po skalah in prišel na uhojeno stezo in po njej v globel med pečnami. Sredi globeli je obstal in pogledal po pečeh. Videl je, da stoji na onem mestu, katerega je gledal prej od zgoraj in se mu je zdelo, da je pekel. Kar zasmeljal bi se, a se je premagal, ker ni hotel, da bi ga kdo slišal.

Steza je držala iz globeli pod visok rob, ki se je kakor odsekan svetil v mesečini.

»Oho, oho!«

Visoko iz skalnega čela se je spet nekaj začudilo. Ali se je čudilo Toncu, ki se nič več ne boji in si upa sredi noči med grozne skale, kjer domujejo hudi roparji?

Tonca je bil res pogumen.

»Oho, oho!« je glasno oponašal čudni glas in izvabil iz čela — uharico, ki je priletela na nizko skalo in gledala, kje je tovarišica, ki se ji je oglašala. Kakor dve lučki so se ji svetile oči...

»Te ujem, te ujem!« je zagrozilo tedaj spet ostro v noč Toncu visoko nad glavo in ko je pogledal, je videl, kako je švignil velik ptič v čelo.

Tonca se ni več bal grožnje, pogumno je šel po stezi pod rob in pripeljal ga je pred veliko votlino.

»Tu notri morajo biti doma tisti možje in njih glavar!« je menil in vstopil v votlino, v kateri je bilo temno kakor v Gozduljini koči. Šel je naprej in naprej in ko je že dolgo hodil, se mu je zazdelo, da postaja svetleje... In je še bolj pogumno stopil in ko je zavil okoli visoke skale, ki se je dvigala do stropa, je obstal. V kotu je gorel ogenj in za ognjem je sedel mlad mož z obvezano roko. (Dalje.)

